

KARAMAN KENT DİNAMİKLERİNİN ÇEVRESEL DUYARLILIK DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

Yrd. Doç. Dr. Hakan CANDAN

Karamanođlu Mehmetbey Üniversitesi İİBF
hakancandan1971@gmail.com

Arzu MALTAŞ EROL

Karamanođlu Mehmetbey Üniversitesi İİBF
arzumaltas@kmu.edu.tr

Öz

Çevrenin insan yaşamı için artık sınırsız bir kaynak olmaktan çıktığına yönelik anlayış ile birlikte bütün toplumlarda çevresel duyarlılık oluşturma çabalarının yaygınlaştığı görülmektedir. Bu kapsamdaki çalışmalar, kamu örgütlerinden sivil toplum kuruluşlarına, öğrencilerden çeşitli toplum kesimlerine uzanmaktadır. Dolayısıyla bu araştırma da, Karaman İlindeki siyasiler, bürokratlar ve iş adamlarından oluşan kent dinamikleri üzerine çevresel duyarlılık düzeylerinin belirlenmesine yönelik bir çalışmadır.

38 siyasi, 78 bürokrat ve 43 iş adamının oluşturduğu bir örneklem grubu üzerine yapılan bu görgül araştırma sonucunda; katılımcıların ortaya yakın düzeyde çevresel davranış, ortamın altında düşük düzeyde çevresel düşünceye sahip oldukları bulgusu elde edilmiştir. Ayrıca katılımcıların cinsiyet, yaş, hizmet süresi ve görev pozisyonları gibi demografik özelliklerine göre çevresel duyarlılık düzeyleri arasında bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Karaman kent dinamikleri içerisinde yer alan siyasiler, bürokratlar ve iş adamları gruplarına göre katılımcıların çevresel duyarlılık düzeyleri arasında bir farklılık olup olmadığına yönelik t-Testi ve ANOVA testleri ile hangi gruplarda farklılık olduğuna ilişkin Scheffe ve Tamhane T² Testleri yapılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre; çevresel ilgi alt boyutu ve çevresel duyarlılık alt boyutu açısından siyasilerin, bürokratlar ve iş adamlarından anlamlı şekilde daha düşük düzeyde oldukları, çevresel görüş alt boyutunda ise siyasilerin bürokratlar ve iş adamlarından anlamlı şekilde daha yüksek düzeyde oldukları ve çevresel sorunlar alt boyutu açısından ise, siyasilerin bürokratlardan anlamlı şekilde yüksek düzeye sahip oldukları belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çevre, Çevresel Duyarlılık, Çevresel Tutum Ölçeği, Karaman

A STUDY ON DETERMINATION OF ENVIRONMENTAL SENSITIVITY LEVELS OF KARAMAN URBAN DYNAMİCS

Abstract

With the understanding of the environment is not an unlimited source for human living, it is observed that the efforts of building environmental awareness has spread in all societies. The works in this context extends to various segments of society such as public organizations, non-governmental organizations, students and other groups. Therefore, this study aims to reveal the environmental sensitivity on city dynamics consisting of politics, bureaucrats and business leaders in Karaman.

This empirical research conducted on a sample group consisting of 38 politicians, 78 bureaucrats and 43 business leaders. According to the results, the participants have environmental behavior in level of average and they have a low level below the average about environmental considerations. In addition, results show that there is not a difference about level of environmental awareness according to participants' demographic characteristics such as sex, age, tenure and duty positions. T-Test and ANOVA test have applied to the groups of politics, bureaucrats and business leaders in city dynamics of Karaman for determine whether there are differences about the level of environmental sensitivity. Scheffe and Tamhane T² tests are

applied to determine the reasons of differences. According to the obtained results; in terms of environmental concerns subscales and environmental awareness subscales; politics have significantly lower level than bureaucrats and business leaders. According to environmental vision subscales, politics have significantly higher level than bureaucrats and business leaders and on the other hand, politics have higher significant level than bureaucrats in terms of environmental issues subscales.

Keyword: Environment, Environmental Awareness, Environmental Attitudes Scale, Karaman.

GİRİŞ

İnsanlığın yaşadığı çevresine yönelik hâkimiyet kurma ve onu ele geçirme eğilimi, varoluşu ile başlayan ve günümüze kadar devam eden bir eğilimdir. Bu eğilime rağmen, doğa ve insan ilişkileri, makinenin icadı ve sanayi devrimine kadar geçen sürede belli bir denge içinde yürümüştür. Bu dönem sonrasında yaşanan teknolojik gelişmeler, insanlığın egemenliği altına girdiği pozitivist anlayış, insanın doğayla olan ilişkilerinde geçmişe göre çok daha üstün bir güç kullanma yeteneği kazanmasına neden olurken, doğanın da kendisini yenileme yeteneğini kaybetmesi ya da bu yeteneğin ihtiyacı karşılayamaz duruma gelmesi sonucunu doğurmuştur.

Doğanın hiç bitmeyecek bir kaynak olarak görüldüğü sanayi devrimi sonrasında maddeci anlayışının sonucunda, “doğanın haykırışı” giderek hiç kimsenin görmezden gelemediği bir boyuta ulaşmıştır. Öncelikle bu dengenin bozulduğu ortamlarda yaşayan faillerin farkedip etkilendiği çevre sorunları, yine bu kesimlerin çözüm arayışına yönelik çabaları ile yüksek sesle ifade edilmeye başlanmıştır. Bu kapsamda belki de ilk ilgi çekici çalışma, 1972 yılında Roma Kulübü tarafından yayımlanan “Büyümenin Sınırları” adını taşıyan kitapla olmuştur. Doğal kaynakların sınırsız olmadığı ve bazılarının ise yenilenemez kaynaklardan oluştuğuna vurgu yapan kitap, oldukça büyük bir etki uyandırmıştır (Ponting, 2000).

Uluslararası düzlemlerde ardı sıra gerçekleştirilen birçok toplantı ve seminerler ile, söz konusu bozulan insan-doğa ilişkisindeki dengenin tekrar yakalanabilmesi çabaları gündeme gelmiştir. Bu toplantılar ile ortaya konulan çözüm arayışları, giderek daha çok sayıdaki ülkenin taraf olduğu sözleşmelerin yapılmasına da zemin hazırlamıştır. Çözüm arayışlarına yönelik bu çalışmalar ve çabalar, yeterli sayıda ülkenin konuya duyarlılığını çekmeyi başarabilmiş değildir. Hâlâ çok sayıda ülke, çevrenin korunması ve kalkınma çabaları arasındaki tercihlerini çevre yönünde kullanmaktan kaçınmaktadırlar. Bunların arasında

“büyük kirletici” sıfatını taşıyan Çin ve Hindistan⁵² gibi ülkeler de yer almaktadır. Gelişmiş ülkelerden de bazılarının yeterince çevre duyarlılığını gösterdiğini söylemek zordur. Özellikle ABD’nin birçok uluslararası sözleşmeyi benimsemeyen, kimi zaman uluslararası kararlılığı zedeleyen yaklaşımlarının olduğu bilinmektedir.

Türkiye’de 1950 sonrasındaki dönem özel sektörün de içinde yer aldığı bir sanayileşme sürecinin başlangıcı olurken, söz konusu üretim faaliyetlerinde çevre ile uyumlu bir anlayış mümkün olamamıştır. Üretim alanlarının yer seçiminden, üretim aşaması ve sonrasındaki tüketim yönüyle de bu faaliyetler, çevre duyarlılığından uzak şekilde gerçekleşmiştir. Sanayileşme ile bağlantılı olarak ortaya çıkan, kentlere doğru yönelen hızlı göç, çarpık ve sağlıksız bir kentleşmeyi de beraberinde getirerek çevre sorunlarının bir başka yönünü daha ortaya çıkarmıştır. Tarım alanlarının, doğal ve kültür varlıklarının korunması kaygısını taşımayan kent planları ya da plansızlıkları ülkenin genelinde yaygınlaşan bir görüntü olmuştur. Doğal hayatı ve canlı varlıkları tehdit eden kalkınma çabaları da süregelmiş; dolayısıyla çevre sorunlarının nükleer kirlilik dışındaki bütün boyutlarının yaşandığı bir ortam meydana gelmiştir.

Yaşanmakta olan çevresel sorunların ağırlığı ve etkilerinin büyüklüğü karşısında Türkiye’nin de kayıtsız kalması mümkün olmamıştır. Bazı sivil toplum kuruluşlarının başlattığı çözüm arayışı ve çevre sorunları ile mücadele anlayışı, ülkenin yapısı gereği sivil toplumun etkisizliğinin (Karataş, 2014) de bir sonucu olarak başlangıçta beklenen etki gücüne ulaşamamış ve toplumsal duyarlılık oluşturulamamıştır. Devlet organlarının konuya ilgi göstermesi, 1973-1977 yıllarını kapsayan III. Beş Yıllık Kalkınma Planı’nın hazırlanmasında gündeme gelmiştir. Ancak söz konusu planda da öncelik kalkınmaya verilerek, çevre konusu ikinci derece öneme indirgenmiştir (Akay, 2013: 46). IV. Beş Yıllık Kalkınma Planı, çevre-kalkınma ilişkisinde dengeli bir tavır alınmasına vurgu yapmış ve 1982 Anayasası da çevre konusunun bu düzeyde önemsendiği ve “çevre hakkı” kavramının anayasal değer kazandığı ilk resmi metin olarak kayıtlara geçmiştir (Keleş, 2013: 30).

Sonraki yıllarda Türkiye, kimi zaman taraf olduğu uluslararası yükümlülüklerinin zorlamasıyla, kimi zaman da kendi iç dinamiklerinden kaynaklanan düzenlemeler yapma yoluna gitmiştir. Özellikle AB üyelik müzakere süreciyle birlikte (Alım, 2006: 603) bu alandaki düzenlemelerin sayısındaki artış dikkat çekici olmuştur. Çevre bilincinin toplumsal

⁵² 2030 yılı projeksiyonlarına göre Dünya genelindeki karbonmonoksit salınımının %50’sinin bu iki ülke tarafından gerçekleştirileceği tahmin edilmektedir (Gilley, 2012: 89)

katmanlarca benimsenmesi yönünde bir takım çabalara girişilmiştir. Bu doğrultuda Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda çevre konularında dersler ve programlara yer verilmiş; Çevre Kanunu ile çevre bilinci oluşturmaya yönelik radyo ve televizyonlarda zorunlu yayınlar yapılmaya başlanmıştır (Gürcüoğlu, 2013: 167).

Toplumsal katmanların bir bütün halinde çevre duyarlılığını gösteremediği ve yeterli çevre bilincinin oluşmadığı ortamlarda konuyla ilgili beklenen ve istenen başarının yakalanabilmesi kolay değildir. Bu kapsamda, çevresel duyarlılık açısından karar verici statüleri nedeniyle siyasi çevreler, alınan kararların uygulanması görevini üstlenen bürokratlar ile çevre sorunlarına yol açan ya da açma potansiyeli bulunan iş dünyasının temsilcileri önem kazanmaktadır. Bu kesimlerin çevre bilincine sahip bireyler olarak yeterli bir duyarlılığı taşımaları gerekmektedir. Taraflardan birisinin ya da birkaçının çevre duyarlılığı açısından yetersiz düzeyde olması halinde çevresel sorunların önlenmesi ve var olan sorunlara çözüm bulunabilmesi kolay olmayacaktır.

Bu noktadan hareketle, söz konusu üç önemli kesimin duyarlılıklarının belirlenmesine yönelik bir araştırma yapılmasının gerekli olacağı düşünülmüştür. Araştırmanın Türkiye genelinde yapılabilmesinin çeşitli zorlukları nedeniyle Karaman il geneli araştırma kapsamına dâhil edilmiştir. Araştırmanın hedef kitlesinde yer alan üç kesim içindeki siyasiler arasında biri merkez olmak üzere beş ilçe belediye başkanlığının başkan ve belediye meclis üyeleri ile il genel meclisi başkan ve üyeleri yer almıştır. Uygulayıcılar kesiminde yer alan bürokratlar içinde ise; Karaman Valiliği'ne bağlı olarak görev yapan il müdürlüklerindeki il Müdürleri, Müdür yardımcıları ve şube müdürleri bulunmaktadır. İş dünyasının temsilcileri arasında ise, Karaman Organize Sanayi Bölgesi'nde faaliyetlerini sürdüren toplam 126 firmanın sahibi ya da üst yöneticisi durumundaki kişiler yer almıştır.

1. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırma, Karaman ili kent dinamikleri içinde yer alan iş adamları, siyasiler ve bürokratların çevresel duyarlılıklarının ne düzeyde olduğunun belirlenmesini amaçlamaktadır. Ayrıca söz konusu kent dinamikleri içinde yer alan bu grupların çevresel duyarlılık düzeyleri arasında farklılık olup olmadığının belirlenmesi de araştırmanın bir diğer amacını oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır:

1. Karaman kent dinamiklerinin çevresel duyarlılık düzeyleri nedir?

2. Katılımcıların demografik özelliklerine göre çevresel duyarlılık düzeyleri arasında bir farklılık var mıdır?
3. Karaman kent dinamikleri içinde yer alan iş adamları, siyasiler ve bürokratlar olarak belirlenmiş olan grupların çevresel duyarlılık düzeyleri arasında bir farklılık var mıdır?

Çevresel duyarlılık konusu, toplumların gerek günümüzdeki gerekse gelecekteki yaşam kaliteleri açısından önem arz etmektedir. Ülkelerin kalkınma çabaları kapsamında çevre unsurunu ihmal eden anlayış içinde hareket etmeleri, sadece söz konusu ülkelerde yaşayanları değil, aynı zamanda yakın ve kimi zaman uzak coğrafyalarda yaşayanları da olumsuz şekilde etkilemektedir. Gelecek nesiller açısından da burada belirtilen olumsuzlukların ortaya çıkacağı konusunda artık bir uzlaşma sağlanmış durumdadır.

Türkiye, kalkınma hedeflerine ulaşma konusundaki çabalarını uzun yıllar boyunca çevre duyarlılığından yoksun şekilde sürdürmüştür. Ancak günümüzde bu anlayışın tehlikeleri ve değişmesi zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Çevre konusunda daha duyarlı bir toplum oluşturma çabaları, birçok kamu politikasının önemle üzerinde durduğu bir alan olmuştur. Buna ek olarak sivil toplumun da bu duyarlılığın gelişmesi ve pekişmesi konusundaki çabaları dikkat çekici düzeydedir (Karataş, 2014).

Çevresel duyarlılık konusunda Karaman ilinde yapılan bir çalışma bulunmamaktadır. Ayrıca nüfus ve coğrafi büyüklük açısından Türkiye’de alt sıralarda olmasına rağmen Karaman ili, son yıllarda hızla sanayileşen illerden birisidir. Özellikle Karaman Organize Sanayi Bölgesi içinde faaliyetlerini sürdüren irili-ufaklı çok sayıda firma bulunmaktadır. Söz konusu firmaların faaliyet konuları, çeşitli alanlara yayılmış haldedir. Ağırılık gıda sektörü olmakla birlikte içinde tehlikeli atıkların ortaya çıkışına neden olabilecek faaliyet alanları da bulunmaktadır. Nitekim 2011 yılında Karaman ilinde oluşan tehlikeli atık miktarı 33 ton iken, 2013 yılında 182 ton düzeyine ulaşmıştır (www.csb.gov.tr, ET: 28.11.2015).

Çevresel duyarlılık oluşturma ve geliştirme çabaları açısından, öncelikle ne düzeyde bulunulduğunun bilinmesi ve daha sonra da buna göre ne yönde adımlar atılacağı ve ne tür politikalar oluşturulacağı belirlenmesi gereklidir. Örneğin Almanya, iki yıl aralıkla toplumun çevresel duyarlılık düzeylerinin belirlenmesine yönelik araştırmalar yaparak, elde edilen bulgular ışığında politikalar geliştirmekte ya da mevcut politikalarını güncellemektedir (BMU, 2004’ten aktaran Yücel vd., 2006: 226).

Literatür incelendiğinde, Türkiye’de çevresel duyarlılık konusunda yapılan çalışmalar; çeşitli düzeylerdeki öğrenciler (Aydın ve Kaya, 2011; Çabuk ve Karacaoğlu, 2003; Ozil vd., 2008; Şimşekli, 2015; Uzun ve Sağlam, 2006; Yıldırım ve Kesci, 2015), öğretmenler (Afacan ve Demirci Güler, 2011; Yeşilyurt vd., 2013), çiftçiler (Kızılaslan ve Kızılaslan, 2005; Günden ve Miran, 2008), perakendeciler (Gök ve Türk, 2011), mülki idare amirleri (Mahmutoğlu, 2010) üzerinedir. Yılmaz (2009) Edirne, Yücel vd. (2006) ise Adana ilinde çeşitli toplum kesimlerinin çevresel duyarlılık düzeylerinin belirlenmesine yönelik çalışmalar yapmışlardır. Gürcüoğlu (2013), Karataş (2014), Yurttaş ve Şişman (2012) tarafından yapılan teorik çalışmalar, sivil toplum kuruluşları ve medyanın çevresel duyarlılık oluşturma çabaları açısından etkisine yöneliktir. Öztaş ve Zengin (2008), yerel yönetimler ve çevre konusu üzerine çalışmalar yapmışlardır.

Dolayısıyla hem Karaman ili için hem de bu araştırmanın kapsamını oluşturan siyasiler, iş adamları ve bürokratlar üzerine yapılan karşılaştırmalı bir çalışma bulunmamaktadır. Araştırma sonuçlarının uygulamacılar açısından önemli bir veri sunacağı ve literatüre de katkı sağlayabileceği düşünülmüştür.

1.2. Araştırma Yöntemi ve Ölçekler

Bu çalışmada veri toplama tekniği olarak anket yöntemi kullanılmıştır. Anket formu iki kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda yaş, cinsiyet, görev unvanı ve hizmet süresi gibi demografik özellikleri belirlemeye yönelik sorular bulunmaktadır. İkinci kısımda ise, Uzun ve Sağlam (2006) tarafından geliştirilen Çevresel Tutum Ölçeği yer almaktadır. Bu ölçek çevresel davranış (13 soru) ve çevresel düşünce (14 soru) alt boyutlarından olmak üzere toplam 27 sorudan oluşmaktadır. Her bir alt boyutun bağımsız ölçek olarak da kullanılabileceği (Uzun ve Sağlam, 2006: 248) araştırmacıların yaptığı geçerlilik ve güvenilirlik testleriyle ortaya konulmuştur. Bu çalışmada da tutum ölçeğinin alt ölçekleri bağımsız iki ölçek olarak kullanılmıştır.

“*TV ve radyolarda çıkan çevre ile ilgili programları izliyorum*” şeklindeki 13 sorudan oluşan çevresel davranış ölçeği (5=her zaman, 4=Çoğunlukla, 3=Arasıra, 2=Çok Az, 1=hiç) 5’li Likert tarzında yapılandırılmıştır. “*Türkiye’nin önemli sorunlarından biri çarpık kentleşmedir.*” şeklindeki 14 sorudan oluşan çevresel düşünce ölçeği (5=Tamamen katılıyorum, 4=Katılıyorum, 3= Kısmen Katılıyorum, 2=Katılmıyorum, 1=Hiç Katılmıyorum) yine 5’li Likert tarzında oluşturulmuştur. “*Tarımda kullanılan böcek ilaçları çevre için faydalıdır.*” gibi tersine çevrilmiş sorularda ise, (1=Tamamen Katılıyorum, 5=Hiç

Katılmıyorum) arasında puanlar verilerek değerlendirilmiştir. Araştırma verileri, SPSS Windows 16.0 paket program aracılığıyla analiz edilmiştir.

1.3. Örneklem

Karaman Organize Sanayi Bölgesi'nde faaliyet gösteren 126 adet firmanın sahibi ya da üst yöneticisi iş adamları grubunun, biri merkez olmak üzere beş ilçe belediyesinin başkan ve belediye meclis üyeleri ile İl genel Meclisi başkan ve üyelerinden oluşan 93 kişi siyasiler grubunun, Karaman Valiliği bünyesinde görev yapan il müdürlüklerinin il Müdürleri, Müdür Yardımcıları ve Şube Müdürlerinin oluşturduğu toplam 108 kişi bürokratlar grubunun evrenini oluşturmuştur. Bu evren içerisinde basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilen 300 kişiye anket formları dağıtılmış, dağıtılan ve geriye dönen anketlerden sağlıklı doldurulduğu belirlenen 159 anket değerlendirilmeye alınmıştır. Geri dönen ve sağlıklı doldurulduğu belirlenen anketlerden 43'ü iş adamlarına, 78'i bürokratlara ve 38'i siyasilere aittir. Anketlerin geri dönüş oranı, % 53'tür.

2. ANALİZ VE BULGULAR

2.1. Demografik Özellikler

Araştırmaya katılanların 25'i (%16) kadınlardan ve 134'ü (%84) erkeklerden oluşmaktadır. Katılımcıların 12'si (% 8) 20-30, 63'ü (%40) 31-40, 49'u (%31) 41-50 ve 35'i (% 22) 51 ve üzeri yaş grubunda bulunduğu belirlenmiştir. Katılımcıların 37'si belediye ya da il genel meclisi üyesi, 1'i Belediye başkanı, 10'u il müdürü, 7'si il müdür yardımcısı, 27'si şube müdürü ve 77'si de diğer şekilde unvan sahiplerinden oluşmuştur. Katılımcıların 50'si (%31) 1-5, 20'si (%13) 6-10, 51'i (%32) 11-20 ve 38'i (% 24) 21 yıl ve üzeri hizmet süresine sahip olduklarını belirtmişlerdir.

2.2. Faktör ve Güvenilirlik Analizleri

Araştırma sorularının değerlendirilmesine geçmeden önce, ölçeklerin örnekleme yeterliliği ve değişkenler arasında yeterli ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett Küresellik Testleri yapılmıştır. Çevresel Davranış Ölçeği'nin KMO değeri 0,861 ve Çevresel Düşünce Ölçeği'nin KMO değeri 0,767 olarak bulunmuştur. Her iki ölçeğin KMO değerlerinin sırasıyla "mükemmel" ve "iyi" seviyede olduğu görülmektedir. Bartlett Küresellik Testi sonuçlarına göre de her iki ölçeğin p değeri 0,000

olduğu için ($p < 0,05$) değişkenler arasında faktör analizi yapmaya elverişli düzeyde bir ilişki bulunduğu kabul edilmiştir (Sipahi vd., 2008: 80).

Tablo 1: Çevresel Davranış Ölçeği Faktör Analizi ve Güvenilirlik Testi Sonuç Tablosu

Faktörün Adı	Soru İfadesi	Faktör Ağırlıkları	Ortalama	Standart Sapma	Faktörün Açıklayıcılığı (%)	Güvenilirlik
Çevresel İlgi	Çevreyle ilgili bilimsel makaleleri takip ediyorum	0,839	3,81	1,050	27,681	0,872
	Çalıştığım alanla ilgili kitaplar dışında çevreyle ilgili kitaplar okuyorum	0,830	3,80	0,919		
	Çevreyle ilgili popüler dergileri takip ediyorum	0,804	3,90	0,929		
	TV ve Radyolarda çıkan çevre ile ilgili programları izliyorum	0,690	2,62	1,005		
	Çevreyle ilgili konuları işleyen belgeseller izliyorum	0,667	2,77	1,012		
	Çevreyle ilgili gelişmeleri günlük gazetelerden takip ediyorum	0,560	3,06	0,985		
Çevresel Duyarlılık	Kurumumuzda çevre temizliği ile ilgili bir faaliyet düzenlenirse gönüllü katılmak isterim	0,721	2,01	1,085	16,869	0,733
	Yaşanabilir bir çevre için gerekirse uzun süre ücretsiz çalışabilirim	0,710	2,86	1,267		
	Arkadaşlarım beni çevreye duyarlı biri olarak bilir	0,596	1,96	0,810		
	Çevreye zarar veren birini çekinmeden uyarırım	0,557	1,97	0,903		
Çevresel Bilinç	Bir ürün alırken atığının geri dönüşümlü olmasına dikkat ederim	0,845	2,32	1,081	19,885	0,861
	Daha pahalı da olsa çevreye zarar vermeyen ürünleri tercih ederim	0,782	2,20	0,986		
	Çevre konusundaki bilgilerimi arkadaşlarımla paylaşıyorum	0,560	2,05	0,913		
Açıklanan Toplam Varyans					64,404	
Kaiser Meyer Olkin Ölçek Geçerliliği					0,861	
Bartlett Küresellik Testi					1012,720	
					sd	78
					p değeri	0,000

Faktör analizi sonucunda, Çevresel Davranış Ölçeği'nin orjinaline uygun şekilde çevresel ilgi, çevresel duyarlılık ve çevresel bilinç alt boyutlarından oluştuğu, her bir alt boyutun güvenilirlik düzeylerini gösteren Crobach's α katsayılarının sırasıyla 0,872, 0,733 ve 0,861 değerlerini aldığı görülmektedir. Bu değerler, söz konusu ölçeğin oldukça iyi bir güvenilirlik düzeyine sahip olduğunu ifade etmektedir. Elde edilen üç boyutlu yapının toplam faktör ağırlığının da %64,404 olduğu bulunmuştur. Katılımcıların çevresel davranış ölçeği sorularına verdikleri yanıtların ortalamalarına bakıldığında, en düşük ortalamaya sahip sorunun 1,96 ve en yüksek ortalamaya sahip sorunun 3,90 değerinde olduğu görülmektedir. Çevresel ilgi alt boyutunun ortalama değeri 3,33 ile ortanın üzerinde, çevresel duyarlılık alt boyutunun ortalama değeri 2,20 ile ortaya yakın ve çevresel bilinç alt boyutunun ortalama değeri ise 2,19 ile yine ortaya yakın olarak bulunmuştur. Genel olarak çevresel davranış ortalaması ise 2,72 ile ortaya yakın bir değerdir.

Tablo 2: Çevresel Düşünce Ölçeği'nin Faktör Analizi ve Güvenilirlik Testi Sonuç Tablosu

Faktörün Adı	Soru İfadesi	Faktör Ağırlıkları	Ortalama	Standart Sapma	Faktörün Açıklayıcılığı (%)	Güvenilirlik
Çevresel Görüş	Erozyon artık ülkemizde görülmemektedir	0,807	1,75	0,840	26,420	0,695
	Ev yapmak için en iyisi sulak alanlar kurutulmalı ve o bölgelerde ev yapılmalıdır	0,709	1,37	0,689		
	Nesli tükenmekte olan canlılar çok abartılıyor, zaten doğada çok sayıda tür var, birkaçı tükense önemli değildir	0,671	1,45	0,840		
	Tarımda kullanılan böcek ilaçları çevre için faydalıdır.	0,607	1,62	0,863		
	Tarihi yerlere para harcama yerine lüks yollar yapılırsa ülkemiz için daha faydalıdır	0,595	1,81	1,007		
	Orman vasfını kaybetmiş arazilerin, ülkeye gelir getirmesi amacıyla satılmasında bir sakınca yoktur	0,592	2,26	1,351		
	Milli parklarda ve ormanlarda turizm amaçlı binaların yapımına devlet izin vermelidir	0,499	1,05	1,179		
Çevresel Kirlilik	Dünyada, insanların hiçbir zaman kirletmeyeceği kadar çok su vardır	0,776	1,38	0,777	16,848	0,752
	Çevre kendi kendini temizlediği için insanların atıkları problem olmaz	0,774	1,27	0,548		

	Ozon tabakası özellikle Amerika üzerinde incelmış, Türkiye için bir tehlike yoktur	0,770	1,41	0,658		
	Odadan çıkarken ışığı kapatmak fazla bir enerji tasarrufu sağlamaz	0,540	1,30	0,620		
Çevresel Sorunlar	Yerkürenin giderek ısınması gelecekte facialara sebep olabilir	0,669	1,50	0,848	15,499	0,773
	Türkiye'nin önemli sorunlarından biri çarpık kentleşmedir	0,636	1,40	0,694		
	Doğal kaynakların hızla tüketilmesi geleceğimiz için önemli bir sorundur	0,618	1,38	0,824		
Açıklanan Toplam Varyans					58,568	
Kaiser Meyer Olkin Ölçek Geçerliliği					0,767	
Bartlett Küresellik Testi Ki Kare					585,332	
sd					91	
<i>p</i> değeri					0,000	

Çevresel Düşünce Ölçeği için yapılan faktör analizi sonuçlarına göre, ölçeğin; çevresel görüş, çevresel kirlilik ve çevresel sorunlar şeklinde orijinal ölçek ile uyumlu olarak üç alt boyuttan oluştuğu, bu alt boyutların toplam faktör ağırlıklarının %58.568 olduğu, alt boyutlarının güvenilirlik katsayılarının sırasıyla 0,695, 0,752 ve 0,773 şeklinde olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin alt boyutlarının güvenilirlik katsayıları, ölçeğin iyi düzeyde olduğuna ve araştırma için uygun olduğuna işaret etmektedir. Katılımcıların çevresel düşünce ölçeğindeki sorulara verdikleri yanıtlar ışığında en düşük ortalamaya sahip sorunun 1,05 ve en yüksek ortalamaya sahip sorunun ise 2,26 olduğu görülmektedir. Çevresel düşünce ölçeğinin alt boyutlarından çevresel görüş 1,76, çevresel kirlilik 1,34 ve çevresel sorunlar ise 1,42 ortalamaya sahiptir. Buna göre katılımcıların çevresel düşünce düzeylerin ($\alpha=1,57$) düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

2.3. Bağımsız Gruplar t-Testi ve ANOVA testi

Araştırma kapsamındaki soruların test edilmesi amacıyla, Bağımsız Gruplar t-Testi ve ANOVA testlerinden yararlanılmıştır. Katılımcıların cinsiyetlerine göre çevresel davranış düzeyleri arasında farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-Testi sonuçları aşağıdaki Tablo 3. aracılığıyla sunulmuştur. Buna göre, katılımcıların çevresel davranış düzeylerinin cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Tablo 3: *Cinsiyetlerine Göre Çevresel Davranış Düzeylerine İlişkin t-Testi*

		N	Ortalama	Standart Sapma	t değeri	p değeri
Çevresel Davranış	Kadın	25	2,54	0,57	-1,705	0,096
	Erkek	134	2,75	0,67		

Katılımcıların cinsiyetlerine göre çevresel düşünce düzeyleri arasında bir farklılık bulunup bulunmadığına yönelik Bağımsız Gruplar t- Testi yapılmıştır. Aşağıdaki Tablo 4. aracılığıyla sunulan sonuçlara göre de, katılımcıların çevresel düşünce düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 4: *Cinsiyetlerine Göre Çevresel Düşünce Düzeylerine İlişkin t-Testi*

		N	Ortalama	Standart Sapma	t değeri	p değeri
Çevresel Düşünce	Kadın	25	1,58	0,48	0,185	0,855
	Erkek	134	1,56	0,44		

Katılımcıların yaşlarına göre çevresel davranış düzeyleri arasında bir farklılık olup olmadığına yönelik ANOVA testi yapılmıştır. Tablo 5. aracılığıyla gösterilen sonuçlara göre, katılımcıların yaşlarına göre çevresel davranış düzeylerinde anlamlı bir farklılık olmadığı bulgusu elde edilmiştir ($p>0,05$).

Tablo 5: *Yaşa Göre Çevresel Davranış Düzeylerine İlişkin ANOVA Testi*

		Yaş	N	Ortalama	F değeri	p değeri
Çevresel Davranış	20-30	12	2,66	0,883	0,451	
	31-40	63	2,82			
	41-50	49	2,63			
	51+	35	2,67			
	Toplam	159	2,72			

Katılımcıların yaşlarına göre çevresel düşünce düzeyleri arasında farklılık olup olmadığına yönelik analiz için ANOVA testi kullanılmıştır. Tablo 6'da gösterildiği üzere katılımcıların yaşlarına göre çevresel düşünce düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmadığı anlaşılmıştır.

Tablo 6: *Yaşa Göre Çevresel Düşünce Düzeylerine İlişkin ANOVA Testi*

		Yaş	N	Ortalama	F değeri	p değeri
Çevresel Düşünce	20-30	12	1,43	1,119	0,343	
	31-40	63	1,52			
	41-50	49	1,61			
	51+	35	1,64			
	Toplam	159	1,57			

Katılımcıların hizmet sürelerine göre çevresel davranış düzeyleri arasında farklılık olup olmadığına yönelik ANOVA testi yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, hizmet süreleri açısından katılımcıların çevresel davranış düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>0,05$).

Tablo 7: Hizmet Sürelerine Göre Çevresel Davranış Düzeylerine İlişkin ANOVA Testi

	Hizmet Süresi	N	Ortalama	F değeri	p değeri
Çevresel Davranış	1-5	50	2,61	0,682	0,564
	6-10	20	2,80		
	11-20	51	2,74		
	21+	38	2,79		
	Toplam	159	2,72		

Katılımcıların hizmet sürelerine göre çevresel düşünce düzeyleri arasında farklılık olup olmadığına yönelik yapılan ANOVA testi ve Tablo 8 ile gösterilen sonuçlara göre, hizmet süreleri açısından katılımcılar arasında anlamlı bir fark olmadığı bulgusu elde edilmiştir ($p>0,05$).

Tablo 8: Hizmet Sürelerine Göre Çevresel Düşünce Düzeylerine İlişkin ANOVA Testi

	Hizmet Süresi	N	Ortalama	F değeri	p değeri
Çevresel Düşünce	1-5	50	1,68	1,643	0,182
	6-10	20	1,56		
	11-20	51	1,50		
	21+	38	1,51		
	Toplam	159	1,57		

Araştırma soruları kapsamında Karaman kent dinamikleri içinde yer alan iş adamları, bürokratlar ve siyasiler olarak oluşturulan gruplara göre çevresel davranış ve çevresel düşünce düzeylerine ilişkin olarak daha ayrıntılı bir analiz yapabilmek amacıyla söz konusu iki bağımsız ölçeğin alt boyutları dikkate alınarak ayrı ayrı ANOVA testleri yapılmıştır. İlk olarak katılımcıların içinde yer aldıkları gruplara göre çevresel ilgi düzeyleri açısından bir fark olup olmadığına yönelik ANOVA testi yapılmıştır. Tablo 9 ile elde edilen bulgular gösterilmiştir. Buna göre, gruplar arasında çevresel ilgi alt boyutu açısından anlamlı bir farklılık bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır ($p<0,05$).

Tablo 9: Gruplara Göre Çevresel İlgi Düzeylerine İlişkin ANOVA Testi

	Gruplar	N	Ortalama	F değeri	p değeri
Çevresel İlgi	Siyasiler	38	2,97	8,394	0,000
	Bürokratlar	78	3,33		
	İş Adamları	43	3,64		
	Toplam	159	3,33		

Anova testi sonuçlarına göre gruplar arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuş ve yapılan Levene testi sonuçlarına göre de grupların eşit varyansa sahip oldukları ($0,252 > 0,05$) anlaşıldığından hangi gruplar arasında fark bulunduğunu belirlemek amacıyla Scheffe testi uygulanmıştır. Scheffe testine ait bulgular Tablo 10'da sunulmuştur. Buna göre de, çevresel ilgi düzeyleri açısından siyasiler ve iş adamları ile siyasiler ve bürokratlar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($\mu_{\text{siyasiler}}=2,97$; $\mu_{\text{bürokratlar}}=3,33$; $\mu_{\text{iş adamları}}=3,64$). Elde edilen bulgular doğrultusunda siyasilerin, bürokratlar ve iş adamlarıyla kıyasla çevresel ilgi düzeylerinin düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 10: Çevresel İlgilinin Alt Boyutuna Göre Scheffe Testi

	Gruplar (I)	Gruplar (J)	Ortalama Farkı (I-J)	Standart Hata	p değeri
Scheffe Sonuçları	Siyasiler	Bürokratlar	-0,35976*	0,14535	0,050
		İş adamları	-0,67024*	0,16358	0,000
	Bürokratlar	Siyasiler	0,35976*	0,14535	0,050
		İş Adamları	-0,31048	0,13955	0,087
İş Adamları	Siyasiler	0,67024*	0,16358	0,000	
		Bürokratlar	0,31048	0,13955	0,087

*Ortalama Farkı 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Katılımcıların gruplara göre çevresel duyarlılık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığına yönelik yapılan ANOVA Testi sonuçları Tablo 11'de gösterilmektedir. Elde edilen bulgulara göre, gruplar arasında çevresel duyarlılık alt boyutu açısından anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($p < 0,05$).

Tablo 11: Gruplara Göre Çevresel Duyarlılık Düzeylerine İlişkin ANOVA Testi

	Gruplar	N	Ortalama	F değeri	p değeri
Çevresel Duyarlılık	Siyasiler	38	1,86	5,463	0,005
	Bürokratlar	78	2,33		
	İş Adamları	43	2,27		
	Toplam	159	2,20		

Anova testi sonuçlarına göre gruplar arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuş ve yapılan Levene testi sonuçlarına göre de grupların eşit varyansa sahip oldukları ($0,069 > 0,05$) anlaşıldığından hangi gruplar arasında fark bulunduğunu belirlemek amacıyla Scheffe testi uygulanmıştır. Scheffe Testine ait bulgular Tablo 12'de sunulmuştur. Buna göre de, çevresel duyarlılık düzeyleri açısından siyasiler ve iş adamları ile siyasiler ve bürokratlar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($\mu_{\text{siyasiler}}=1,86$; $\mu_{\text{bürokratlar}}=2,33$; $\mu_{\text{iş adamları}}=2,27$). Elde edilen bulgular doğrultusunda siyasilerin, bürokratlar ve iş adamlarıyla kıyasla çevresel duyarlılık düzeylerinin düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 12: Çevresel Duyarlılık Alt Boyutuna Göre Scheffe Testi

	Gruplar (I)	Gruplar (J)	Ortalama Farkı (I-J)	Standart Hata	p değeri
Scheffe Sonuçları	Siyasiler	Bürokratlar	-0,47166*	0,14664	0,007
		İş adamları	-0,41799*	0,16504	0,043
	Bürokratlar	Siyasiler	0,47166*	0,14664	0,007
		İş Adamları	0,05367	0,14080	0,930
İş Adamları	Siyasiler	0,41799*	0,16504	0,043	
	Bürokratlar	-0,05367	0,14080	0,930	

*Ortalama Farkı 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Katılımcıların gruplara göre çevresel bilinç düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığına yönelik yapılan ANOVA Testi sonuçları Tablo 13’de gösterilmektedir. Elde edilen bulgulara göre, gruplar arasında çevresel bilinç alt boyutu açısından anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p < 0,05$).

Tablo 13: Gruplara Göre Çevresel Bilinç Düzeylerine İlişkin ANOVA Testi

	Gruplar	N	Ortalama	F değeri	p değeri
Çevresel Bilinç	Siyasiler	38	1,94	2,780	0,065
	Bürokratlar	78	2,32		
	İş Adamları	43	2,17		
	Toplam	159	2,19		

Katılımcıların gruplara göre çevresel görüş düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığına yönelik yapılan ANOVA Testi sonuçları Tablo 14’te gösterilmektedir. Elde edilen bulgulara göre, gruplar arasında çevresel görüş alt boyutu açısından anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($p < 0,05$).

Tablo 14: Gruplara Göre Çevresel Görüş Düzeylerine İlişkin ANOVA Testi

	Gruplar	N	Ortalama	F değeri	p değeri
Çevresel Görüş	Siyasiler	38	2,09	8,445	0,000
	Bürokratlar	78	1,66		
	İş Adamları	43	1,66		
	Toplam	159	1,76		

Anova testi sonuçlarına göre gruplar arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuş ve yapılan Levene testi sonuçlarına göre de grupların eşit varyansa sahip oldukları ($0,526 > 0,05$) anlaşıldığından hangi gruplar arasında fark bulunduğunu belirlemek amacıyla Scheffe testi uygulanmıştır. Scheffe Testine ait bulgular Tablo 15’te sunulmuştur. Buna göre de, çevresel görüş düzeyleri açısından siyasiler ve iş adamları ile siyasiler ve bürokratlar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($\mu_{\text{siyasiler}}=2,09$; $\mu_{\text{bürokratlar}}=1,66$; $\mu_{\text{iş adamları}}=1,66$). Elde edilen bulgular doğrultusunda siyasilerin, bürokratlar ve iş adamlarıyla kıyasla çevresel görüş düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 15: Çevresel Görüş Alt Boyutuna Göre Scheffe Testi

	Gruplar (I)	Gruplar (J)	Ortalama Farkı (I-J)	Standart Hata	p değeri
Scheffe Sonuçları	Siyasiler	Bürokratlar	0,43079*	0,11132	0,001
		İş adamları	0,42866*	0,12528	0,004
	Bürokratlar	Siyasiler	-0,43079*	0,11132	0,001
		İş Adamları	-0,00213	0,10688	1,000
İş Adamları	Siyasiler	-0,42866*	0,12528	0,004	
		Bürokratlar	0,00213	0,10688	1,000

*Ortalama Farkı 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Katılımcıların gruplara göre çevresel kirlilik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığına yönelik yapılan ANOVA Testi sonuçları Tablo 16’da gösterilmektedir. Elde edilen bulgulara göre, gruplar arasında çevresel kirlilik alt boyutu açısından anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p < 0,05$).

Tablo 16: Gruplara Göre Çevresel Kirlilik Düzeylerine İlişkin ANOVA Testi

	Gruplar	N	Ortalama	F değeri	p değeri
Çevresel Kirlilik	Siyasiler	38	1,44	1,099	0,336
	Bürokratlar	78	1,31		
	İş Adamları	43	1,29		
	Toplam	159	1,34		

Katılımcıların gruplara göre çevresel sorunlar düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığına yönelik yapılan ANOVA Testi sonuçları Tablo 17’de sunulmuştur. Levene Testi ile elde edilen bulgulara göre, grupların eşit varyansa sahip olmadıkları ($0,000 < 0,05$) tespit edilmiştir. Bu durumda ANOVA Testi’nin ön şartı sağlanamamış olduğundan ANOVA Testi yerine Brown-Forsythe Testi yapılmıştır. Buna göre grupların çevresel sorunlar düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur ($F_{\text{Brown-Forsythe}}=3,312$; $p=0,042 < 0,05$).

Tablo 17: Gruplara Göre Çevresel Sorunlar Düzeylerine İlişkin Brown-Forsythe Testi

	Gruplar	N	Ortalama	F değeri	p değeri
Çevresel Sorunlar	Siyasiler	38	1,68	3,312	0,042
	Bürokratlar	78	1,31		
	İş Adamları	43	1,41		
	Toplam	159	1,42		

Yapılan Brown-Forsythe Testi sonuçlarına göre hangi gruplar arasında anlamlı bir fark bulunduğunu belirlemek üzere Tamhane T² Testi yapılmış ve aşağıdaki Tablo 18 aracılığı ile sunulmuştur. Buna göre de, çevresel sorunlar düzeyleri açısından siyasiler ve bürokratlar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($\mu_{\text{siyasiler}}=1,68$; $\mu_{\text{bürokratlar}}=1,31$). Elde edilen bulgular

doğrultusunda siyasilerin, bürokratlar ile kıyasla çevresel sorunlar düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 18: Çevresel Sorunlar Tamhane T^2 Testi

	Gruplar (I)	Gruplar (J)	Ortalama Farkı (I-J)	Standart Hata	p değeri
Tamhane Sonuçları	Siyasiler	Bürokratlar	0,36775*	0,12739	0,017
		İş adamları	0,26459	0,14337	0,186
	Bürokratlar	Siyasiler	-0,36775*	0,12739	0,017
		İş Adamları	-0,10313	0,12231	0,701
	İş Adamları	Siyasiler	-0,26459	0,14337	0,186
		Bürokratlar	0,10313	0,12231	0,701

*Ortalama Farkı 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu araştırma, Karaman kent dinamikleri arasında yer alan siyasiler, bürokratlar ve iş adamlarının çevresel duyarlılık düzeylerini belirlemeye yöneliktir. Ayrıca söz konusu kent dinamiklerinin demografik özelliklerine göre çevresel duyarlılık düzeyleri arasında bir farklılık olup olmadığını belirlemeyi amaçlamaktadır. Karaman ilinde görev yapmakta ya da faaliyetlerini sürdürmekte olan 38 siyasi, 78 bürokrat ve 43 iş adamından oluşan toplam 159 katılımcı ile gerçekleştirilen bu görgül araştırma sonucunda, katılımcıların çevresel duyarlılık düzeyleri, Uzun ve Sağlam (2006) tarafından geliştirilen çevresel davranış ölçeği ve çevresel düşünce ölçeği kullanılarak belirlenmiştir. Katılımcıların çevresel davranış düzeylerinin ortalaması 2,72 değeri ile ortalamaya yakın bir düzeyde bulunmuştur. Çevresel düşünce düzeylerinin ortalaması ise 1,57 değeri ile düşük düzeydedir. Bu sonuç ile Yılmaz (2009) ve Yücel vd. (2006), Mahmutoğlu (2010), Kızılaslan ve Kızılaslan (2005) tarafından yapılan çalışmaların bulguları uyumlu değildir. Sözü edilen diğer araştırmalarda bulunan çevresel duyarlılık düzeyleri ortalamanın üzerinde bulunmuştur.

Araştırma kapsamında katılımcıların yaş, cinsiyet ve hizmet süresi gibi demografik özelliklerine göre çevresel duyarlılık düzeyleri arasında fark olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplar t-tesisi ve ANOVA testleri yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, katılımcıların cinsiyet, yaş ve hizmet süresine göre çevresel davranış ve çevresel düşünce düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmanın bulgularından cinsiyet, yaş, hizmet süresi ve içinde yer aldıkları gruplar açısından çevresel duyarlılık düzeylerinin farklı olmaması sonucu, Yılmaz (2009) tarafından

yapılan çalışma ile uyumlu iken, Yücel vd. (2006) Gök ve Türk (2011), Abdul-Wahab ve Abdo (2010), Çabuk ve Karacaoğlu (2003) tarafından yapılan çalışmalar ile farklılık göstermektedir.

Karaman kent dinamikleri içinde yer alan siyasiler, bürokratlar ve iş adamlarının bu gruplara göre çevresel duyarlılık düzeyleri arasında bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla ANOVA testi uygulanmıştır. Araştırmanın temel amacının bu gruplar üzerine yoğunlaşmış olması nedeniyle çevresel düşünce ve çevresel davranış ölçeklerinin alt boyutları dikkate alınarak ayrı ayrı ANOVA testleri uygulanmıştır. ANOVA testleri ile istatistiksel olarak aralarında anlamlı bir fark olduğu tespit edilen grupların hangi gruplar olduğunun ve farklılık düzeylerinin tespiti için de Scheffe ve Tamhane T² Testleri yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre; çevresel ilgi düzeyleri açısından siyasilerin ($\mu_{siyasiler}=2,97$), bürokratlar ($\mu_{bürokratlar}=3,33$) ve iş adamlarından ($\mu_{iş adamları}=3,64$) oldukça düşük düzeyde olduğu, çevresel duyarlılık düzeyleri açısından yine siyasilerin ($\mu_{siyasiler}=1,86$), bürokratlar ($\mu_{bürokratlar}=2,33$) ve iş adamlarından ($\mu_{iş adamları}=2,27$) düşük düzeyde olduğu bulunmuştur. Çevresel görüş düzeyleri açısından ise siyasilerin ($\mu_{siyasiler}=2,09$), bürokratlar ($\mu_{bürokratlar}=1,66$) ve iş adamlarından ($\mu_{iş adamları}=1,66$) daha yüksek düzeyde olduğu, çevresel sorunlar düzeyleri açısından siyasilerin ($\mu_{siyasiler}=1,68$), bürokratlardan ($\mu_{bürokratlar}=1,31$) yine daha yüksek düzeyde olduğu bulunmuştur. Çevresel bilinç ve çevresel kirlilik düzeyleri açısından ise gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bu sonuçlar değerlendirildiğinde, çevresel davranış ölçeğinin alt boyutları olan çevresel ilgi ve çevresel duyarlılık düzeyleri açısından siyasilerin, bürokratlardan ve iş adamlarından düşük olması, önemli bir soruna işaret etmektedir. Çünkü çevre konusunda karar alıcı konumları nedeniyle siyasilerin çevresel ilgi ve çevresel duyarlılık açısından ortalamanın çok altında bir düzeyde olması, bu alanda alınması gereken kararların alınmaması yönünde olumsuzluklara yol açabilecektir. Özellikle çevre konusundaki kamu politikalarının oluşturulması noktasında ciddi zorlukların ortaya çıkmasına neden olabilecektir. Çevresel düşünce ölçeğinin alt boyutlarından çevresel görüş ve çevresel sorunlar düzeyi bütün grupların oldukça yetersiz bir düzeye sahip olduğunu göstermektedir. Siyasilerin bu alanda diğer gruplardan daha yüksek ortalamaya sahip oldukları görülmesine rağmen durumu, *kötüler arasındaki iyi* şeklinde ifade etmek mümkündür. Dolayısıyla çevresel düşünce boyutu Karaman kent dinamiklerinin bir bütün olarak olumsuz düzeyde olduklarına işaret etmektedir. Hem karar alıcıların hem uygulayıcıların hem de çevresel sorunlara yol

açma riski içeren faaliyetleri olan ya da bu anlamda potansiyel riskleri barındıran grupların çevresel düşünce düzeyleri kaygı verici bulunmuştur.

Genel olarak Karaman kent dinamiklerinin çevresel davranış ve çevresel düşünce boyutlarının ideal olandan uzak bir noktada olduğu görülmektedir. Çevre konusundaki son yıllarda uygulamaya konulmaya çalışılan çeşitli politikalar ve çabaların Karaman ili özelinde tam anlamıyla benimsendiğini düşünmek zordur. Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullardaki çevre bilinci oluşturulmasına yönelik eğitim çalışmalarının sonraki nesiller açısından olumlu etki sağlayacağını düşünürsek, daha geniş toplum kesimlerinin de çevre konusundaki bilinçlendirme eğitimleri kapsamına alınması gereklidir. Çünkü çevre konusunda yapılması gerekenler, beklemeye tahammül göstermeyecek kadar acil ve önemli boyutlara çoktan ulaşmıştır.

Bir başka sonuç ise, Türkiye'nin çevre politikalarıyla ilgili motivasyonunun kendi iç dinamikleriyle değil de, daha çok çeşitli uluslararası sözleşmeler ve kuruluşların zorlamasıyla ortaya çıktığına ilişkin kaygı verici görülmüştür. Diğer alanlarda olduğu gibi çevre konusunda da neo-patrimonyal anlayış ile başarıya ulaşmak mümkün olmayacaktır (Eryılmaz, 2008: 52-53).

Bu araştırmanın temel kısıtı, çalışmanın Karaman ili ile sınırlı olmasıdır. Ayrıca araştırmanın örnekleminin sadece siyasiler, bürokratlar ve iş adamları ile oluşturulması da bir başka kısıttır. Gelecekte yapılacak araştırmaların daha geniş örneklem kitlesi ile ve daha yaygın şekilde yapılması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Abdul-Wahab, S. A. Ve Abdo, J. (2010). The Effects of Demographic Factors on the Environmental Awareness of Omani Citizens, Human and Ecological Risk Assessment. *An International Journal*, 16 (2), 380-401.
- Afacan, Ö., ve Demirci Güler. (2011). *Sürdürülebilir Çevre Eğitimi Kapsamında Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması*. 2. International Conference on New Trends and Their Implications, 27-29 April 2011, ss. 904-913, Antalya
- Akay, A. (2013). *Kalkınma Planlarında Çevre Politikaları*. Uluslar arası Türk Dünyası Çevre Sorunları Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 25-26 Kasım, ss. 45-52, Eskişehir.
- Alım, M. (2006). AB Üyelik Sürecinde Türkiye'de Çevre ve İlköğretimde Çevre Eğitimi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14 (2), 599-616.
- Aydın, F. ve Kaya, H. (2011). Sosyal Bilimler Lisesi Öğrencilerinin Çevre Duyarlılıklarının Değerlendirilmesi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 24, 229-257.
- BMU (Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz und Reaktorsicherheit), 2004. Umwelt politik, Umwelt bewusstsein in Deutschland 2004. Ergebnisse Einer Repräsentativen Bevölkerungsumfrage. Umwelt bundesamt. Berlin.
- Çabuk, B. ve Karacaoğlu, C. (2003). Üniversite Öğrencilerinin Çevre Duyarlılıklarının İncelenmesi. *AÜ Eğitim Bilimleri Dergisi*, 36 (1-2), 189-198.
- Eryılmaz, B. (2008). *Bürokrasi ve Siyaset: Bürokratik Devletten Etkin Yönetime*. 3. Baskı İstanbul: Alfa Basın

Yayım Dağıtım.

- Gilley, B. (2011). Authoritarian environmentalism and China's response to climate change. *Environmental Politics*, 21 (2), 287-307.
- Gök, A. Ve Türk, M. (2011). Perakendeci İşletmelerde Çevreyi Koruma Bilinci Üzerine Bir Araştırma. *SDÜ İİBF Dergisi*, 16 (2), 125-152.
- Günden, C. ve Miran, B. (2008). Yeni Çevresel Paradigma Ölçeğiyle Çiftçilerin Çevre Tutumunun Belirlenmesi: İzmir İli Torbalı İlçesi Örneği. *Ekoloji*, 18 (69), 41-50.
- Gürcüoğlu, S. (2013). Türkiye’de Çevre Eğitiminde Kamu Örgütleri, Sivil Toplum Örgütleri ve Medya Rolü. *GÜ İİBF Dergisi*, 15 (3), 154-170.
- <http://www.csb.gov.tr/gm/ced/index.php?Sayfa=sayfaicerikhtml&IcId=502&detId=1282&ustId=502> E.T: 28.11.2015
- Karataş, A. (2014). Toplumda Çevre Bilincinin Yaygınlaştırılmasında Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü: Türkiye Örneği. *Turkish Studies*, 9 (2), 855-867.
- Keleş, R. (2013). *İnsan Hakkı Olarak Çevre Hakkı*. Uluslar arası Türk Dünyası Çevre Sorunları Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 25-26 Kasım, ss.29-32. Eskişehir.
- Kızılaslan, H. Ve Kızılaslan, N. (2005). Çevre Konularında Kırsal Halkın Bilinç Düzeyi ve Davranışları (Tokat İli Artova İlçesi Örneği). *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 1 (1), 67-89.
- Mahmutoğlu, A. (2010). Türkiye’de Kırsal Çevre Etiği Konusunda Mülki İdare Amirlerinin Görüşleri. *Türk İdare Dergisi*, 468, 103-130.
- Ozil, E., Ugursal, I., Akbulut, U., Ozpinar, A. (2008). Renewable Energy and Environmental Awareness and Opinions: A Survey of University Students in Canada, Romania, and Turkey, *International Journal of Green Energy*, 5 (3), 174-188.
- Öztaş, C. ve Zengin, E. (2009). Yerel Yönetimler ve Çevre. *Journal of Qafqaz University*, 1, 116-123.
- Ponting, C. (2000). *Dünyanın Yeşil Tarihi: Çevre ve Uygarlıkların Çöküşü*, Çev.: A. Başçı Sander, İstanbul: Sabancı Üniversitesi Yayınevi.
- Sipahi, B., Yurtkoru, E. S., Çinko, M. (2008). *Sosyal Bilimlerde SPSS’le Veri Analizi*. 2. Baskı. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Şimşekli, Y. (2015). An Implementation To Raise Environmental Awareness Of Elementary Education Students. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 191, 222-226.
- Uzun, N. ve Sağlam, N. (2006). Ortaöğretim Öğrencileri İçin Çevresel Tutum Ölçeği Geliştirme ve Geçerliliği. *HÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 240-250.
- Yeşilyurt, S., Gül, Ş., Demir, Y. (2013). Biyoloji Öğretmen Adaylarının Çevre Bilinci ve Çevre Duyarlılığı: Ölçek Geliştirme Çalışması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13 (25), 38-54.
- Yıldırım, O. ve Kesci, A. G. (2015). An Empirical Research on Environmental Awareness: Students’ Perceptions. *US-China Review*, 12, 212, 219.
- Yılmaz, R. (2009). Edirne’de Çevre Bilincinin Belirlenmesi ve Sosyo-Ekonomik Özelliklerin Çevresel Bilinç Üzerine Etkileri. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 6 (1), 79-92.
- Yücel, M., Altunkasa, F., Güçray, S., Uslu C. ve Say, N. P. (2006). Adana’da Çevre Duyarlılığı Düzeyinin ve Geliştirme Olanaklarının Araştırılması. *Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 19 (2), 217-228.